

ХРОНІКА

А.В.БЛАНУЦА (Київ)

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «COLLOQUIA RUSSICA, SERIES II: СЕРЕДНЬОВІЧНА РУСЬ: ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ»

Черговий міжнародний науковий захід із серії «Colloquia Russica» відбувся 25–27 травня 2017 р. в Івано-Франківську та Галичі. Провели його Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника (Івано-Франківськ) та Ягеллонський університет (Краків). Заснували серію тематичних конференцій випускники івано-франківського вишу – нині доктор історичних наук, директор центру медієвістичних студій ПНУ ім. В.Стефаника Мирослав Волощук і доктор наук, викладач Ягеллонського університету Віталій Нагірний. Цього разу тема заходу відповідала проблемам термінології середньовічної Русі, а доповідачі представляли кількадесят наукових інституцій із понад 10 країн.

Наукова частина конференції включала роботу восьми секцій упродовж трьох днів таким чином, що кожен учасник міг прослухати всі виступи й узяти участь у дискусіях по кожному з них. Секція включала три доповіді, після кожної з яких відбувалася дискусія, причому на неї відводилося стільки часу, скільки потребували дискутантанти.

У перший день конференції відбулося п'ять секційних засідань із короткими перервами після кожного, де учасники спілкувалися в кулуарному форматі. Так, на першій секції *Леонтій Войтович* (Львів) порушив проблему історичної термінології середньовічної Русі. Він прокоментував та проаналізував значення таких термінів, як «дружинна держава», «феодалізм», «князівство», «волость», «лен», «кормління», «вотчина». *Степан Темушев* (Мінськ) торкнувся питання трактування історіографічних термінів феодальної, удільної чи політичної роздробленості Русі, які донині використовуються у працях русистів, натомість спільний знаменник відсутній. *Олександр Мусін* (Санкт-Петербург) висвітлив сучасні інтерпретації середньовічного тезаурусу «Погибель земли Руськой». На другій секції історик із Мінська *А.Мартинюк* представив свою інтерпретацію застосування поняття «осьовий час» на ґрунті історії Русі. *Олександр Головка* (Кам'янець-Подільський) звернувся до проблеми методології дослідження міста княжої Русі, акцентуючи увагу на тому, що важливою складовою у вивченні будь-якого середньовічного руського міста є визначення міри розвитку міського ремесла й торгівлі. Фахівець із середньовічної архітектури *Василь Петрик* (Львів) на прикладі давнього Галича порушив проблему застосування різних методик в історико-містобудівних дослідженнях. Третю секцію відкрила зачитана М.Волощуком доповідь *Мартіна Гомзи* (Братислава), в якій було проведено паралелі між термінами

«Rusi» – «Rus» та «Uhrî» – «Uhorsko». Угорську тематику продовжив *Дура Гарді* (Новий Сад), котрий проаналізував використання термінів «Галич» і «Галичина» в титулах королів Угорщини XII–XIV ст. Натомість *Норберт Міка* (Рацібуж) зосередив свою увагу на питанні функціонування термінів «Русь» та «русини» у шльонських джерелах до кінця XIII ст. На наступній секції першу доповідь зробив *Ярослав Книш* (Львів), який звернувся до вирішення дискусії довкола терміна «Галицько-Волинське князівство». Запланований виступ Ігоря Данилевського (Москва) не відбувся через його відсутність (заявлену тему було присвячено проблемі коректного використання терміна «бояри»). *Ольга Козачок* (Львів) представила цікаву інформацію про титулатуру руських князів удільного періоду у візантійських джерелах («архонт», «філарх», «дієпон», «гегемон»). *Даріуш Домбровський* (Бидгощ) поділився своїми напрацюваннями щодо питання вживання середньовічних імен, патронімів і генеалогічної термінології на прикладі династії Рюриковичів. Доповідь *Андрія Блануци* (Київ) стосувалася аналізу таких термінів, як «староста», «намісник», «державець» у Великому князівстві Литовському в XV – на початку XVI ст. У п'ятій секції було заплановано чотири виступи, утім один не відбувся через відсутність Марти Фонт (Печ). Доповідь *Ігоря Скочилися* (Львів) про церковну термінологію східного християнства зачитав Юрій Довган. Термінологічні аспекти вивчення правової спадщини середньовічної Русі опинилися у центрі уваги *Євгена Ромінського* (Київ). Історик з Оломоуца *Ітка Комендова* звернулася до проблеми використання термінології Давньої Русі у сучасному політичному дискурсі. На цьому наукова частина першого робочого дня конференції завершилася. Далі організатори запропонували пішохідну екскурсію «Станіславська фортеця», яку провели аспіранти Андрій Носенко й Остап Кардаш.

Другий день конференції проходив на території Національного заповідника «Давній Галич». Наукову частину було представлено роботою шостої секції. Так, *Віталій Нагірний* (Краків) звернувся до дискусійної постановки питання: «Галицьке князівство» чи «держава Ростиславичів»? Цю тему продовжив своїм виступом *Андрій Федорук* (Чернівці) – фахівець давав відповіді на проблему дефініції періоду історії Галицької й Волинської земель: це було «Галицько-Волинське князівство» чи «Королівство Русі»? Оригінальним та інформативно насиченим став виступ *Мирослава Волощука* (Івано-Франківськ), котрий, залучивши широку джерельну базу, проілюстрував на прикладі Галицької землі X–XIV ст. термінологічні аспекти «історіографічного державонайменування». Під кінець секційного засідання своїм доробком поділився *Андрій Стасюк* (Галич, Івано-Франківськ), проаналізувавши назви «Русь» і «Галичина» в латинській церковній термінології XIII–XIV ст. По завершенні роботи секції для учасників конференції було організовано екскурсію «Слідами Ростиславичів і Романовичів», яку провів Ігор Коваль. Також відвідали церкви Св. Пантелеймона XII ст. у с. Шевченкове та Різдва Христова і старостинський замок у Галичі. Учасники конференції мали змогу побачити показ «Побут, ремесла й війна в історії давнього Галича», який провели клуби історичної реконструкції «Зигмунд», «Варуфорос», майстерня «Форзац», клуб живої історії «Застава», військово-історична дружина «Чорна Галич» та клуб історичної стилізації «Відірвана Бірка».

Третій день конференції проходив в Івано-Франківську, у Будинку вчених ПНУ ім. В. Стефаніка. Під час роботи сьомої секції виступив *Вадим Арістов* (Київ) із темою про «літописи» і «зводи» крізь призму критики термінології літописознавства. Доповідь *Олександра Зимницького* (Мінськ) стосувалася питання трансформації сприйняття «поганських» народів Ятвязької землі на сторінках галицької частини Галицько-

Волинського літопису. У восьмій секції також відбулося два виступи. Зокрема *Пилип Подберьозкін* (Мінськ) представив етногеографічну концепцію Альберта Кранца й місце в ній термінів «Russia» та «Russi». *Борис Черкас* (Київ) завершив наукову частину роботи секції, а також конференції загалом, проаналізувавши термінологічні аспекти найменування такого соціального стану, як козацтво, а саме його ранній період (XV – перша половина XVI ст.).

На завершення організатори конференції провели презентацію найновіших видань з історії середньовічної Русі. Як показали виступи та плідні дискусії навколо них, проблема руської термінології посідає ключове місце у сучасних медієвістичних студіях України та світу загалом.